

Detaljhandelns kunskaper om kemikalier i varor – fokus vardagsrummet

Tillsynsprojekt i samarbete mellan
Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm

VI SKALL STRÄVA EFTER STÄNDIGA FÖRBÄTTRINGAR!

För att bli trovärdiga i vår roll som tillsynsmyndighet måste vi visa att vi ställer krav på oss själva. Genom att skaffa oss egen erfarenhet av miljöledning blir vi en bättre samarbetspartner till företag, organisationer och enskilda i deras miljöarbete.

Miljöpolicy

Miljöförvaltningen arbetar på uppdrag av miljö- och klimatnämnden för att nå visionen om den långsiktigt hållbara utvecklingen av staden. För att vi ska bli framgångsrika är det viktigt att vi i alla situationer uppfattas som goda förebilder.

Vår egen påverkan

Vi ska när vi utför vårt arbete vara medvetna om vår egen miljöpåverkan.

Denna påverkan uppkommer som följd av innehållet i de tjänster vi producerar och hur vi till exempel utnyttjar våra lokaler, reser i tjänsten och gör våra inköp.

Ständiga förbättringar

Vi ska arbeta för att åstadkomma ständiga förbättringar när det gäller vårt miljöarbete.

Detta innefattar både direkt som indirekt påverkan.

Bli ledande

Vi ska med vår egen miljöanpassning ligga över de krav vi som tillsynsmyndighet ställer på andra.

Detta innebär att vi med god marginal följer de lagar och andra bestämmelser som gäller för vår verksamhet samt att vi med detta åtar oss att bedriva ett förebyggande miljöarbete.

Samarbete med andra

Vi ska ständigt arbeta med att utveckla miljöarbetet genom samarbete och utbyte med andra aktörer.

Vi själva som resurs

Vi ska nå goda resultat i miljöarbetet genom kunnig och engagerad personal som ansvarsfullt och med helhetsperspektiv tar aktiv del i arbetet. Förvaltningen satsar kontinuerligt på utbildning och information för att alla anställda ska kunna ta ansvar i enlighet med budget och interna miljömål.

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
Bakgrund	3
Storstadssamarbetet	3
Projektets syfte och mål	3
Vilka ämnen letar vi efter och varför?.....	4
Regler om kemikalier	5
<i>Reach - förordning (EG) nr 1907/2006</i>	5
<i>Miljöbalken</i>	6
Metod och genomförande	7
Tillsynsbesöken	7
Efter besöken.....	8
Analyser	8
<i>Resultat Checklistan</i>	9
Analyser	9
Efterfrågad dokumentation om utvalda varor	10
Uppföljning	10
Diskussion	11
Kunskap i butikerna.....	11
Skyldighet att lämna information	11
Krav på leverantörerna.....	12
Egenkontroll och skriftliga rutiner.....	12
Jämförelse med andra projekt	12
Slutsatser	13
Bilagor	15

Sammanfattning

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg samarbetar kring kemikalietillsynen med fokus på kemikalier i varor. Genom samarbetet får vi en samsyn och gör lika bedömningar, vi når en större andel aktörer och frågorna aktualiseras samtidigt i städerna. I den här rapporten presenterar vi resultatet från tillsynsprojektet "Detaljhandelns kunskaper om kemikalier i varor – fokus vardagsrummet".

Vi har besökt butiker som tillhandahåller varor som kan köpas för att användas i ett vardagsrum.

Syftet med besöken har varit att öka butikernas kunskap om kemikalier i varor och om reglerna kring detta, och därigenom bidra till minskad risk för skada för hälsa och miljön. Syftet var också att kontrollera kunskapen om regler om kemikalier i varor och genom analyser få en uppfattning om det förekommer farliga kemikalier i varor som finns till försäljning. Projektet är delvis en fortsättning på tidigare projekt med tillsyn hos golv- och möbelbutiker. Denna gång har inriktningen varit varor av plast och konstläder. Ftalater och kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) har analyserats. Urvalet har begränsats till varor som skulle kunna återfinnas i ett vardagsrum.

Inom ramen för projektets avgränsning (valda varor och valda analyser) är det endast en ämnesgrupp som är begränsad enligt gällande lagstiftning, trots att samtliga har farliga egenskaper. Barn och unga rör sig i vardagsrummet och kommer i kontakt med "vardagsrummets varor". Barn är extra känsliga för påverkan av kemikalier eftersom deras kroppar inte är färdigutvecklade. Om barn utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen kan de ändå få i sig mer, eftersom de har tunnare hud och andas snabbare än en vuxen. Dessutom innebär barns särskilda beteende att de riskerar att utsättas för mer kemikalier än vuxna. Små barn brukar exempelvis utforska sin omgivning genom att smaka och suga på saker. Flertalet ftalater är löst bundna och migrerar från varan. De påträffas därför bland annat i damm i hemmiljön. Reglerna om kemikalier i varor finns främst i kemikalielagstiftningen Reach, men också i POP:s-förordningen.

Drygt en tredjedel av butikerna kände till att det finns regler för kemikalier i varor. De flesta butiker bedöms ha rutiner för hur de ska hantera frågor om kemikalier från kunder. Vi har låtit analysera utvalda varor i plast och konstläder avseende innehåll av ftalater och kortkedjiga klorparaffiner. Analysresultatet visar att det finns varor till försäljning i butik som innehåller särskilt farliga kemikalier.

Bakgrund

Storstadssamarbetet

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg samarbetar kring kemikalietillsynen med fokus på kemikalier i varor. Tillsynen samordnas med Kemikalieinspektionen. Genom samarbetet kan förvaltningarna samordna sina resurser och nå ett större antal aktörer i landet, vilket ger ett större genomslag. Samarbetet bidrar också till kunskapsutveckling. Vi har tagit fram gemensamma bedömningsgrunder och checklistor för att få likvärdig tillsyn. Vi har ett uttalat fokus på varor som barn och unga kan komma i kontakt med, och därmed direkt eller indirekt exponeras för farliga kemikalier.

Projektets syfte och mål

De huvudsakliga målen med projektet har varit att:

- öka butikernas kunskap om kemikalier i varor
- öka butikernas kunskap om lagstiftningen kring kemikalier i varor
- kontrollera butikernas rutiner för att minimera risken att farliga ämnen finns i varor de har till försäljning
- kontrollera butikernas rutiner för att uppfylla informationskravet i Reach
- genom stickprov analysera varor för att undersöka innehållet av ftalater och kortkedjiga klorparaffiner (SCCP).

Genom att informera om regler och kontrollera att gällande lagstiftning följs kan vi bidra till att minska spridningen av farliga kemikalier i varor och minska exponeringen av farliga kemikalier. Därmed minskar vi risken för skada på hälsa och miljön.

Projektet är till viss del en fortsättning på tidigare projekt som haft fokus på butiker som säljer golv och möbler. Dessa projekt genomfördes under 2011. Antalet butiker som säljer (plast)golv är begränsat i städerna och bedömningen är att de flesta golvbutiker har fått besök tidigare av förvaltningarna. I det nu genomförda projektet gjordes bedömningen att det skulle var svårt att genom analyser kontrollera möbler. Kemikalieinspektionen genomförde dessutom en kontroll av möbeltyger under 2013 (Material i inomhusmiljön 2 – möbeltextilier), där varuprover analyserades. Man fann inga prover som innehöll dimetylfumarat (anitmögelmedel) eller azofärgämnen. Mot bakgrund av den rapporten och i dialog med Kemikalieinspektionen inriktades tillsynen i detta projekt istället på annan inredning och varor av plast och konstläder provtogs. Analyserna gjordes med avseende på ftalater och SCCP. Urvalet begränsades till att varan skulle kunna finnas i ett vardagsrum.

De flesta besök gjorde vi i butiker som tidigare inte fått besök. I några fall besökte vi också butiker och butikskedjor som tidigare har fått besök. Vår

ambition är att besöka samtliga butiker som säljer samma typ av varor, dels för att sprida kunskap så brett som möjligt, och dels för att kontrollen ska vara och upplevas som rättvis.

Vilka ämnen letar vi efter och varför?

SCCP används som mjukgörare och flamskyddsmedel i plast och gummi, bland annat i konstläder. SCCP är mycket långlivade och bryts inte ned i naturen. De är skadliga för vattenlevande organismer och klassas som möjligt cancerogena. Användning av SCCP är förbjuden i varor enligt POPs-förordningen. De är de enda förbjudna ämnesgruppen som analyserats i projektet. SCCP finns även med på kandidatförteckningen i Reach. I en nyligen publicerad studie från Stockholms Universitet, Avdelningen för material- och miljökemi (Stavmixrar för den svenska marknaden kan kontaminera egentillagad mat med klorparaffiner) visade det sig att SCCP avges till maten ifrån åtta av tolv undersökta stavmixrar. För fem av stavmixrarna bedöms halterna vara höga.

Ftalater är samlingsnamnet på en grupp kemiska ämnen som är baserade på ämnet ftalsyra. Ftalater finns i flera olika varor av mjukplast, och är starkt förknippade med PVC-plaster.

PVC-plast kan innehålla upp till 50 procent mjukgörare. Ftalaterna DEHP, DBP och BBP kan påverka balansen av vissa hormoner i kroppen och skada fortplantningsförmågan. De klassificeras som reproduktionsstörande och är sedan 2007 förbjudna i leksaker och barnavårdsartiklar i halter över 0,1 procent. Av försiktighetsskäl är DINP, DIDP och DNOP förbjudna i halter över 0,1 procent i leksaker och barnavårdsartiklar som barn kan stoppa i munnen.

Inom ramen för projektets avgränsning (valda varor och valda analyser) är det alltså endast en ämnesgrupp som är begränsat enligt gällande lagstiftning, trots att samtliga har farliga egenskaper. Barn och unga rör sig i vardagsrummet och kommer i kontakt med ”vardagsrummets varor”. Barn är extra känsliga för påverkan av kemikalier eftersom deras kroppar inte är färdigutvecklade. Om barn utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen kan de ändå få i sig mer, eftersom de har tunnare hud och andas snabbare än en vuxen. Dessutom innebär barns särskilda beteende att de riskerar att utsättas för mer kemikalier än vuxna. Små barn brukar exempelvis utforska sin omgivning genom att smaka och suga på saker. Flertalet ftalater är löst bundna och migrerar ut från varan. De påträffas därför bland annat i damm i hemmiljön.

Det finns ett informationskrav för elva olika ftalater som är upptagna på kandidatförteckningen i Reach. De har särskilt farliga egenskaper och bör undvikas med hänvisning till miljöbalkens försiktighets- och utbytesprincip. Det finns fler ämnen som branschen och butikerna måste säkerställa att de varor de säljer inte innehåller, men dessa har vi valt att inte göra några analyser på.

Regler om kemikalier

Reach - förordning (EG) nr 1907/2006

Bilaga XVII är en förteckning över ämnen som har sådana farliga egenskaper att användningen av dem har begränsats eller förbjudits. För inredningsdetaljer, som återfinns i ett vardagsrum, finns i dagsläget inga begränsningar för ftalater enligt Reach såvida varan inte räknas som en leksak. De kortkedjiga klorparaffinerna begränsas i annan lagstiftning, se nedan. Det finns fler ämnen som är begränsade, till exempel flamskyddsmedel (polybromerade bifenyler och oktabromdifenyleter), antimögemedel dimetylfumarat (DMF) och färgämnen med farliga nedbrytningsprodukter, s.k. azofärgämnen.

Bilaga XIV är en förteckning över ämnen som är så farliga att tillstånd från EU kommissionen krävs för att få använda dem. Om ett ämne inte får tillstånd till något användningsområde blir det i princip förbjudet. Ftalaterna BBP, DBP, DIBP och DEHP finns med på bilaga XIV med slutdatum för användning utan tillstånd den 21 februari 2015. Det är viktigt att poängtera att detta gäller kemiska ämnen som används inom den europeiska marknaden och i varor tillverkade i Europa. Efter detta datum, kan dessa ämnen fortfarande finnas i importerade varor, som inte tillverkas i Europa. De begränsningar som finns i bilaga XVII och kravet på information gäller dock även importerade varor.

Artikel 59, Kandidatförteckningen är en lista över särskilt farliga ämnen, substances of very high concern (SVHC ämnen). Ämnena har egenskaper som kan medföra allvarliga effekter på människors hälsa och miljön. Listan uppdateras två gånger per år med nya ämnen av den europeiska kemikaliemyndigheten Echa. Ämnen på kandidatförteckningen kan också ha ytterligare regleringar, exempelvis haltbegränsningar i bilaga XVII. Från kandidatförteckningen lyfts ämnen upp till bilaga XIV för tillståndsprövning. Ftalaterna (förutom DINP, DIDP, DNOP) och de kortkedjiga klorparaffinerna som vi låtit analysera finns med på kandidatförteckningen.

Artikel 33, informationsplikten innebär att återförsäljare i alla led, även butiker, ska lämna information om en vara innehåller ämne på kandidatförteckningen om halten överstiger 0,1 viktprocent. Informationen ska minst innehålla uppgift om ämnets namn. Information ska alltid lämnas vid överlåtelse till yrkesmässiga kunder. Konsumenter har rätt att på begäran få informationen inom 45 dagar.

Förordning (EG) nr 850/2004 - långlivade organiska föroreningar – POPs-förordningen

Förordningen förbjuder eller begränsar användningen av POPs ämnen (Persistent Organic Pollutants). SCCP finns med i bilaga 1 och får inte framställas, släppas ut på marknaden eller användas, varken för sig, i beredningar eller som beståndsdelar i artiklar.

Miljöbalken

De allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel ställer krav på att den som bedriver en verksamhet är skyldig att skaffa sig den kunskap och vidta de försiktighetsmått som behövs för att skydda människors hälsa och miljön. Farliga kemikalier i varor och kemiska produkter ska bytas ut mot mindre farliga när det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Det finns också regler om att verksamheter ska ha bra egenkontroll.

Metod och genomförande

Före besöken

Vid planeringen av projektet hade vi en dialog med Kemikalieinspektionen. Före besöken informerades berörda branschorganisationer om den planerade tillsynen. Utvalda butiker kontaktades och till dessa skickades brev med information om tillsynen och faktablad från Kemikalieinspektionen om kemikalier i varor och märkning av kemiska produkter. Tid för besök bokades in med butikerna.

Tillsynsbesöken

Totalt besökte vi 29 möbel- och inredningsbutiker (sex st. i Helsingborg, sex stycken i Malmö, elva stycken i Stockholm och sex stycken i Göteborg).

Göteborg	Helsingborg	Malmö	Stockholm
Till ditt hem	Ohlssons Möbler	Olsson & Gerthel	Livingstore
Mio	Fab Form	UddaTina	Furniturebox
A&Co Inredningshuset	Bali	Designtorget	MILQ
Granit	IKEA	Lagerhouse	Alanza
Trademax	Living Room	Glashuset	Chilli
Solgläntan AB	Inredningsgalleriet	Ebbes butik	Artiklar
			Inside Möbler
			Rusta
			Coctail
			ÖoB
			Erdal of Sweden

Vi informerade butikerna om varors betydelse för diffus spridning av kemikalier och om lagstiftningen kring kemikalier i varor. En dialog fördes med butikerna om hur de kan bidra till att minska spridningen av farliga kemikalier. Vi ställde frågor om butikernas kunskap om gällande regler och deras rutiner för att säkerställa att de varor de har till försäljning inte innehåller begränsade eller förbjudna ämnen, och vilka eventuella krav de ställer vid inköp. De fick också frågor om sin kännedom om informationsplikten, och vilka rutiner de har för att uppfylla informationskravet. I butiker med liten eller ingen kunskap alls lämnades ytterligare informationsmaterial.

För att kontrollera butikernas kunskap om, och rutiner för att uppfylla informationsplikten i Reach valde vi ut en till två varor i butiken. Vi bad butikerna redovisa den information de kunde få fram om varornas eventuella innehåll av kandidatämnen och/eller begränsade eller förbjudna ämnen från sina

leverantörer så snart som möjligt. I de flesta butiker köptes också en av varorna in för att skickas på analys till laboratoriet Eurofins - detta för att verifiera innehållet av utvalda ftalater och SCCP.

Efter besöken

Efter besöken skickade vi en inspektionsrapport till butikerna. Vi granskade den dokumentation som butikerna skickade in om de utvalda varorna och fick ibland begära kompletteringar. Efter att vi bearbetat och separerat varorna till homogena delar, skickade vi dem till laboratoriet Eurofins för analys. Analyserna bekostades av respektive miljönämnd.

Analyser

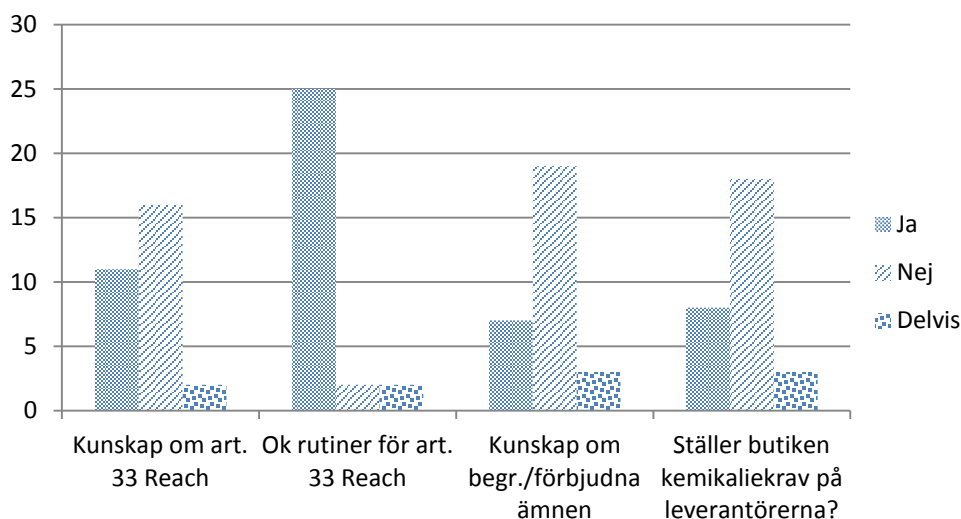
De utvalda varorna som var tillverkade av plast eller konstläder analyserades med avseende på ftalater och kortkedjiga klorparaffiner. Ämnena är reglerade i lagstiftning enligt nedanstående.

Ämnen/lagrum	Art. 33 (och Art. 59), Reach-förordningen, Kandidatlistan	Förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föreningar (POPs)	Bil. XVII Reach, punkt 51, i leksaker och barnavårdsartiklar.	Bil. XVII Reach, punkt 52, i leksaker och barnavårdsartiklar som barn kan stoppa i munnen.
Alkaner, C10-13, klorerade (Kortkedjiga klorparaffiner SCCP , CAS: 85535-84-8)	X	X		
Diethylhexylphthalate (DEHP , CAS-nr: 117-81-7), Dibutylphthalate (DBP , CAS-nr: 84-74-2) Butylbenzylphthalate (BBP , CAS-nr: 85-68-7),	X		X	
Diisononylftalat (DINP CAS-nummer: 28553-12-0 och 68515-48-0), Diisodecylftalat (DIDP CAS-nummer 26761-40-0 och 68515-49-1, Di-n-oktylftalat (DNOP , CAS-nummer:				X
Diisobutylftalat (DIBP , CAS-nr: 84-69-5)	X			
Diisoheptylftalat (DIHP , CAS-nr: 71888-89-6)	X			
Di(heptyl, nonyl, undecyl)ftalat (DHNUP , CAS-nr: 68515-42-4)	X			
Di(2-metoxietyl)ftalat (CAS-nr: 117-82-8)	X			
Dihexylftalat, DHP CAS-nr: 84-75-3,	X			
Diisopentylphthalat, DIPP (CAS-nr 605-50-5)	X			
Dipentylftalat (DPP , CAS-nr131-18-0).	X			
N-pentyl-isopentyl-ftalat (CAS-nr 776297-69-9)	X			

Resultat

Checklistan

- 11 av 29 butiker bedöms ha kunskap om informationsplikten, artikel 33 i Reach.
- 25 av 29 butiker bedöms ha godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten
- 7 av 29 butiker bedöms ha kunskap om begränsade eller förbjudna ämnen, hos tre av dessa finns kunskapen på huvudkontoret men inte i butiken. 19 butiker bedöms inte ha tillräcklig kunskap, och tre butiker har viss, men inte tillräcklig kunskap.
- 8 av 29 butiker anger att de ställer kemikaliekrav på sina leverantörer, i sex av dessa butiker är det huvudkontor som ställer krav. Två av de åtta butikerna följer upp kraven med egna tester (huvudkontorets ansvar). I fyra butiker vet man inte hur huvudkontoret hanterar uppföljningen.

Analyser

24 varor/delar av varor analyserades avseende ftalater och kortkedjiga klorparaffiner.

- 5 av proverna innehöll SCCP
- 5 av proverna innehöll ftalaten DEHP som finns upptagen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 procent.
- 3 av proverna innehöll ämnen som finns upptagna på kandidatförteckningen men i halter under 0,1 procent.
- 5 av proverna innehöll DINP och DIDP i relativt höga halter.

SCCP påvisades i halter mellan 200 – 6900 mg/kg. I de varor som innehöll DEHP varierade halterna mellan 9-17 procent. DEHP återfanns i en sittpuff av konstläder, plastblommor, i ett kuddfodral av konstläder, i en börs och i en plastduk. Den högsta halten DINP var 32 procent och hittades i ett möbeltyg av konstläder. Den högsta halten DIDP var 26 procent och hittades i en plastmatta. DINP och DIDP är endast reglerat i leksaker som barn kan stoppa i munnen. De finns inte med på kandidatförteckningen.

SCCP påvisades i halter mellan 200 – 6900 mg/kg. I de varor som innehöll DEHP varierade halterna mellan 9-17 procent. DEHP återfanns i en sittpuff av konstläder, plastblommor, i ett kuddfodral av konstläder, i en börs och i en plastduk. Den högsta halten DINP var 32 procent och hittades i ett möbeltyg av konstläder. Den högsta halten DIDP var 26 procent och hittades i en plastmatta. DINP och DIDP är endast reglerat i leksaker som barn kan stoppa i munnen. De finns inte med på kandidatförteckningen.

Efterfrågad dokumentation om utvalda varor

Ingen av butikerna hade vid leverans av de utvalda varorna fått information av sina leverantörer om att de innehöll något ämne på kandidatförteckningen. I dokumentationen som butikerna efterfrågade av sina leverantörer framgick det i ett fall att en vara innehöll ämnen på kandidatförteckningen. I de butiker där vi efterfrågat information bedömer vi att sju butiker lämnade in tillräcklig dokumentation. Två butiker lämnade tillräcklig information om en av två utvalda varor, fem butiker lämnade delvis tillräcklig information och 13 butiker lämnade inte någon eller otillräcklig dokumentation. Två butiker har, av olika anledningar, exkluderats i denna del.

Uppföljning

Vi informerade butikerna om analysresultaten. De butiker som hade varor där analysen påvisat förbjudna SCCP: er informerade vi dem om detta. De uppmanades också att ta bort varorna från försäljning. Detta gjordes i samtliga fall. Butiker som inte bedömdes ha tillfredsställande rutiner/egenkontroll och där analyserna visar att lagstiftningen inte följs, kommer vi i första hand att efterfråga rutiner och redovisning av butikens egenkontroll. Alternativ förelägger vi direkt om att ta fram rutiner för sin egenkontroll avseende kemikalier i varor. Åtalsanmälan är aktuellt för de butiker som sålt varor med kortkedjiga klorparaffiner.

Diskussion

Kunskap i butikerna

Flera butiker känner till att det finns lagstiftning som gäller kemikalier i varor. Både vad gäller informationsplikten och begränsningar. Många hade också läst på inför besöket, men inte alla och vi hittade brister. Några var movilliga inställda till ett besök av tillsynsmyndigheten, tidsbrist angavs t.ex. som en orsak. Ofta litar butikerna på sina leverantörer, på att de har tillräcklig kunskap och att de följer reglerna. Ungefär en tredjedel av de besökta butikerna ställer muntliga eller skriftliga krav om kemikalieinnehåll på sina leverantörer. Några av de större kedjorna tar egna stickprov för kemikalieanalys och/eller begär in testrapporter. I de fall där vi hittade förhöjda halter av något ämne, har detta i majoriteten av fallen inte framgått av den dokumentation som butiken lämnat in till miljöförvaltningen. Resultatet visade att mindre än hälften av butikerna känner till informationsplikten, men vi bedömer att 25 av 29 butiker har godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten. Vi bedömer att fler har godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten än de som har kunskap om informationsplikten vilket beror på att butikerna ofta har som rutin att kontakta sina leverantörer oavsett vilka frågor kunderna har. Även de andra butikerna som vi har besökt i projektet bedöms ha fått ökad kunskap om kemikalier i varor och lagstiftningen. Kunskapen behövs för att säkerställa att de når upp till lagstiftningens krav och för att kunna jobba med substitution, det vill säga att farliga ämnen byts ut mot bättre alternativ. Vid inköp behöver butiken ställa rätt krav på leverantören så att risken att de i sin tur säljer varor som innehåller särskilt farliga kemikalier minskar. Några enstaka butiker har kommit mycket långt och har stor kunskap om lagstiftningen och risker med kemikalier i varor.

Skyldighet att lämna information

Butikerna har ofta rutiner för hur de hanterar frågor från kund och skulle kontakta leverantören av varan vid förfrågan om en vara. För att kontrollera hur det fungerar i praktiken efterfrågar vi information från butiken. I några fall hade vi haft svårt att få in rätt information om efterfrågade varor. De flesta butikerna försökte inte själva tolka informationen de fått från en leverantör och butiken hade svårt att kritiskt granska inkommen dokumentation. I vissa fall fick vi dokumentation om den ena varan, men inte den andra. Om butiken fått information eller inte hade alltså mera att göra med vilken leverantör de har än hur butiken agerar. Vi ser i vissa fall dokumentation som är svårtolkad och irrelevant, som till exempel ett analysprotokoll som bara innehåller analys av en av de aktuella ftalaterna på kandidatförteckningen. Butikerna litade dock på sina leverantörer. En butik svarade att de förutsätter att leverantören har full koll på de varor som lämnas till butiken och att samtliga varor i butiken därmed följer gällande lagstiftning. En butik valde att gå längre än vad som krävs enligt artikel 33 och informerade på butikens hemsida om varor som innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 procent. Det finns även butiker som säger

att de inte ens tillåter ämnen från kandidatlistan och att det är reglerat i skriftligt avtal.

Krav på leverantörerna

Butiker i detaljhandeln har inte möjlighet att ta prover på alla varor eller begära information om varje vara de har till försäljning. Däremot kan butikerna ställa krav på sina leverantörer på att de varor de köper inte innehåller förbjudna, begränsade ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen. De kan också ställa hårdare krav, t.ex. att varorna de köper in inte innehåller ämnen på SIN-listan från Chemsec, eller genom att ta fram egna förbudslistor för ämnen som inte får förekomma genom att tillämpa försiktighetsprincipen. En alternativ väg är att exkludera riskmaterial, som varor av PVC-material. Samtliga sätt att agera har redovisats för oss i detta projekt. Tillsynen innebär att många butiker tar kontakt med sina leverantörer och att kemikaliefrågorna aktualiseras i flera led.

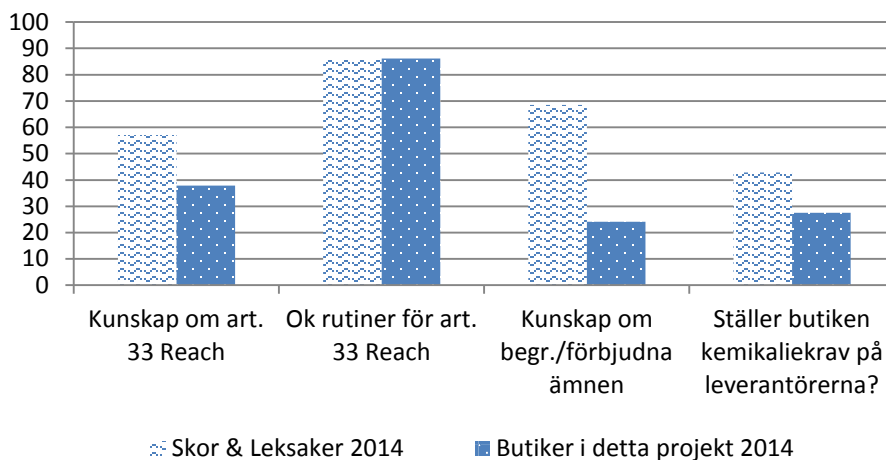
Egenkontroll och skriftliga rutiner

Som en del av sin egenkontroll enligt miljöbalken bör butikerna upprätta skriftliga rutiner för kemikaliearbetet. Till exempel för hur de ställer kemikaliekrav och hur de arbetar för att uppfylla informationsplikten. De butiker där analyserna av en vara visade på innehåll av förbjudet ämne eller ämne på kandidatförteckningen behöver se över sina rutiner. Om butiken, efter uppmaning om förbättring från miljöförvaltningen, inte kan redogöra för en förbättrad egenkontroll eller att bristerna kvarstår kan vi komma att förelägga dessa butiker att ta fram en plan för hur de ska arbeta framöver för att minimera risken att varor med hälso- och miljöfarliga ämnen säljs i butiken.

Jämförelse med andra projekt

Lagstiftning, tillsyn och bedömningsunderlag har ändrats över tid vilket försvårar jämförelser bakåt i tiden. Även tillfälligheter, såsom val av vara, leverantörernas kunskaper, vilka butiker som medverkar i projektet, storleken på butiken med mera påverkar resultat och jämförelser över tid. Med beaktande av att det finns felkällor enligt ovan, kan vi se vissa skillnader men också likheter i en jämförelse mellan detta projekt och föregående projekt 2014 (butiker som säljer skor och leksaker). Det vi ser är att

- butikernas rutiner för att hantera informationsplikten ligger på samma nivå i de båda projekten.
- kunskapen, dels om informationsplikten enligt artikel 33, dels om begränsningar är avsevärt lägre för butikerna i detta projekt.
- andelen butiker som ställer aktiva krav är lägre i detta projekt (28 procent i jämförelse med 43 procent).

- Analyserna av de inköpta varorna som analyserades visar att vi hittade en högre andel SCCP i vardagsrumsvaVarna i jämförelse med skor och leksaker (20 procent i jämförelse med 10 procent). Det fanns även fler träffar av ämnen på kandidatförteckningen över gällande haltkrav i vardagsrumsvaVarna (17 procent i jämförelse med 10 procent). Det var dock färre kandidatämnen under gällande haltkrav (13 procent jämförelse med 38 procent) i detta projekt.

Slutsatser

Tillsynen på kemikalier i varor är viktig och vi gör skillnad med vår tillsyn: Farliga varor tas bort från försäljning, butiker får en ökad kunskap och tar ett större ansvar för att säkerställa att de inte tillhandahåller varor som innehåller farliga kemikalier. Vi upplyser butiken om vilka farliga kemikalier som kan finnas i varor och om vilka lagar som finns kring kemikalier i varor. Vi gör också butikerna uppmärksamma på vikten av att ställa krav på och frågar till sina leverantörer. Vi uppmärksammar dem också på den skyldighet de har att upplysa sina kunder om varors innehåll av särskilt farliga kemikalier.

Butiker kan ställa krav på sina leverantörer vad gäller varornas innehåll av begränsade och förbjudna ämnen. Butikerna kan också ställa mer långtgående krav på att varorna ska vara helt fria från ämnen på kandidatförteckningen och även ytterligare ämnen, till exempel genom att använda "SIN-list" från ChemSec eller genom att exkludera riskmaterial, som exempelvis PVC-plast. KemikaliekraVna bör helst följas upp genom exempelvis varuanalyser och efterfrågan på testrapporter. I detta projekt har vi sett att enskilda butiker kommit väldigt långt. Försiktighetsprincipen tillämpas och man ställer mer långtgående krav än gällande lagstiftning. Det ser vi som något mycket positivt.

I en jämförelse med föregående projekt där skobutiker och leksaksbutiker besöktes är kunskapen generellt sett lägre i detta projekt. Analysresultaten visar också att fler varor innehöll förbjudna klorparaffiner och fler ftalater (i halter > 0,1 %) som

finns upptagna på kandidatlistan. En förklaring kan vara att både sko- och leksakshandeln har arbetat länge med dessa frågor. Även butikens storlek (antalet anställda) kan inverka då mindre butiker kan ha mindre resurser och tid att lägga på kunskapsinhämtning och kontroll. Det är dock inget legitimt skäl att åberopa bristande resurser eftersom lagstiftningen gäller alla.

Bilagor

Bilaga 1

Tillsynsprojekt som handlar om kemikalier i möbler, golv och heminredning.

Miljöförvaltningarna i Malmö, Helsingborg, Göteborg och Stockholm kommer i ett tillsynsprojekt, som pågår under hösten 2014, att besöka butiker som säljer möbler, golv och heminredning med inriktningen vardagsrum.

Vid besöken vill vi ta reda på vilka kunskaper butikerna har om olika regler som gäller för kemikalier i varor. Vi kommer också att låta analysera ett antal varor av plast och konstläder för att se om de innehåller mjukgörare eller kortkedjiga klorparaffiner. Vi bekostar både inköp och analyser. Cirka fem till tio butiker per kommun kommer att besökas. Under besöket kommer vi också att kontrollera märkningen av märkningspliktiga impregneringsprodukter.

Vi kommer att kontakta butikerna i god tid innan besöken och skicka ut ett formulär med frågor om hur företaget arbetar med kemikaliefrågor. Frågorna ska förhoppningsvis ge svar på hur butikerna gör för att försäkra sig om att varorna inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen, vilka kemikaliekrav butikerna ställer vid inköp och hur man kan kontrollera att kraven följs. Vi kommer även att ställa frågor om hur butikerna gör för att uppfylla kravet på information till konsumenter, vilket gäller för varor som innehåller något ämne på kandidatförteckningen. Vi vill också ge butikerna stöd för att de skall kunna ställa krav på sina leverantörer och för att de skall kunna miljöanpassa sitt sortiment.

När vi besöker butiker tar vi ut tillsynsavgift enligt en taxa som kommunfullmäktige beslutat om. Alla verksamheter - även butiker - ska själva bära de kostnader som hänger ihop med att vi kontrollerar att lagen följs. Detta för att skattebetalarna inte ska behöva bekosta tillsynen av enskilda verksamheter.

Välkomna att höra av er om ni har några frågor om vårt projekt.

*Ulrika Siemers, miljöförvaltningen Göteborg, 031-368 38 34,
ulrika.siemers@miljo.goteborg.se*

*Andreas Askman, miljöförvaltningen Malmö, 040-34 20 13,
andreas.askman@malmö.se*

*Lena Embertsén, miljöförvaltningen Stockholm, 08-508 288 64,
lana.embertsen@stockholm.se*

*Kristina Turkál, miljöförvaltningen Helsingborg, 042-10 50 33,
kristina.turkal@helsingborg.se*

Bilaga 2

Tillsynsbesök i er butik, kontroll av kemikalier i möbler och heminredning.

Miljöförvaltningarna i Malmö, Helsingborg, Göteborg och Stockholm kommer under hösten att besöka butiker som säljer varor som är vanliga i ett vardagsrum t.ex. inredning och möbler. Miljöförvaltningarna och Kemikalieinspektionen är de myndigheter som har tillsynsansvaret för kemikalier i varor. Reach-förordningen är EU:s övergripande regelverk för kemikalier. I den finns det olika delar som rör kemikalier i varor, till exempel informationsplikten i artikel 33 och begränsningsreglerna i bilaga XVII.

Vi ringer innan vi kommer

Vi ringer och bokar tid för besök. Vi kommer också att skicka ett formulär med frågor om hur ni arbetar med kemikalier i varor. Det är bra om ni försöker svara på frågorna innan besöket. Det är viktigt att rätt personal är närvarande, butikschef och inköps- eller miljöansvarig.

Vid tillsynsbesöket vill vi

- I dialog med er visa på företagets möjligheter att påverka och minska användningen av farliga kemikalier i varor
- Veta hur ni ser till att ha kunskap om vilka kemikalier som finns i era varor
- Veta hur ni gör för att försäkra er om att de varor ni säljer inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen
- Veta hur ni hanterar frågor från kunder om kemikalier i varor i enlighet med informationsplikten i Reach
- Ta del av de rutiner ni har för att fullgöra era skyldigheter enligt Reach

Analyser av varor.

Under vårt besök kommer vi att köpa en vara från butiken och låta analysera den. Miljöförvaltningen står för analyskostnaderna. Det kan vara produkter av plats eller konstläder som kan innehålla begränsade mjukgörare (ftalater) och kortkedjiga klorparaffiner. Varan kommer att analyseras avseende ftalater och kortkedjiga klorparaffiner.

Mer information

I bifogat faktablad finns en sammanfattning av reglerna för kemiska ämnen i varor. Ytterligare information finns på Kemikalieinspektionens hemsida, www.kemi.se. Där kan ni bland annat hitta mer information om kandidatförteckningen och begränsningarna i bilaga XVII i Reach.

Avgift

Miljöförvaltningen tar ut en avgift för tillsynen enligt en taxa som kommunfullmäktige beslutat om. Vi tar ut avgift för inspektionstiden, samt för förberedelser och efterarbete.

För närvarande är avgiften X kr/timme. Mer information om tillsynsavgiften hittar du [här](#).

Frågor

Om ni har frågor med anledning av tillsynsbesöket, kontakta gärna undertecknad handläggare.

Med Vänliga hälsningar

Bilagor

Faktablad

”Kort om reglerna för kemiska ämnen i varor”

Bilaga 3

Checklista

Kemikalier i varor – Vardagsrum (uppföljning möbler)

Syftet med inspektionen och checklistan

- presentera storstadssamarbetet
- gör företagen medvetna om varornas betydelse för spridning av kemikalier i naturen och i vårt samhälle
- kontrollera hur butikernas egenkontroll fungerar och att varorna inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen (jmf. bilaga XVII och POPs)
- kontrollera vilken egenkontroll företaget har för att uppfylla de krav som kemikalielagstiftningen REACH ställer när det gäller information till konsumenter
- synliggör företagets möjlighet att påverka genom att exempelvis ställa krav på leverantörer och välja produkter som innehåller mindre farliga kemikalier, vid behov introducera Göteborgs 8 steg för att komma igång med sitt kemikaliearbete.

Inspektionsdatum: _____

Företagets namn _____

Organisationsnummer: _____

Faktureringsadress: _____

Närvarande:

Miljöförvaltningen _____

Företaget/titel _____

Avgör tillsynsansvaret. Vilken roll har butiken?

Varor

- Primärleverantörer (egen import/införsel från annat land)
- Distributör (köper varor från svenska leverantörer)
- Primärleverantör för vissa varor och distributör för andra

Kemiska produkter

- Primärleverantörer (egen import/införsel från annat land, märker om med eget namn)

- Distributör (köper kemiska produkter från svenska leverantörer)
- Primärleverantör för vissa kemiska produkter och distributör för andra

1. Allmänt om företaget

Kort beskrivning av företaget

(ex sortiment, fristående butik [antalet anställda] eller kedja, barnprodukter.)

2. Känner ni till gällande lagstiftning?

Känner ni till hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kapitel? Ja Nej

Känner ni till att vissa kemiska ämnen är begränsade eller förbjudna i vissa varor? Ja Nej

Känner ni till begränsningsreglerna (bilaga XVII) i Reach? Ja Nej
(t.ex. bromerade flamskyddsmedel (PBB och PBDE), dimetylfumarat och azofärgämnen)

Känner ni till förordningen om långlivade organiska föroreningar, den så kallade POPs förordningen? (ex att PFOS och flamskyddsmedel PBDE är begränsat och SCCP är förbjudet) Ja Nej

Känner ni till vilken informationsskyldighet ni har enligt artikel 33 i Reach gentemot kunder vad gäller ämnen på kandidatförteckningen? (T.ex Ftalaterna DEHP, DBP, BBP och DIBP, Bromerade flamskyddsmedel HBCDD, nonylfenoletoxilat, nonylfenol, PFOA)

Ja Nej

3. Informationsskyldighet enligt artikel 33 i Reach

Har någon kund frågat om kemikalieinnehållet i några varor?
angående? Nej Ja,

Har ni några rutiner för om en konsument efterfrågar om en vara innehåller något ämne som finns med på kandidatförteckningen?
Om ja, hur ser rutinen ut? Ja Nej

Har ni några rutiner för att överlämna information till yrkesverksamma kunder, t.ex. andra butiker, om en vara innehåller något ämne som finns med på kandidatförteckningen?
Om ja, hur ser rutinerna ut? Ja Nej

Är rutinerna skriftliga eller muntliga?

Utbildar ni personalen om informationsskyldighet och kemikalieinnehåll?
 Ja Nej

Känner ni till var ni hittar information om kandidatförteckningen, t. ex när nya ämnen kommer upp?
 Ja Nej

4. Egenkontroll – inköp av varor

Vem ansvarar för varorna och dess innehåll?

(ligger ansvaret hos butiken eller är det huvudkontoret som ansvarar för vad varorna innehåller för några kemikalier?)

Om butiken svarar att huvudkontoret sköter inköp av alla varor, hoppa till fråga 4b.

a. Vilka krav ställer ni vid inköp?

Ställer ni idag några krav på era leverantörer om att deras varor ska vara fria från några specifika farliga kemikalier? I så fall vilka?

Är kraven muntliga eller skriftliga?

Hur följer ni upp era eventuella krav på kemikalieinnehållet i varor?

(Gör ni stickprovskontroller/analyser, begär ni in testrapport i samband med leveranser etc.)

Har ni en kemikalielista/avvecklingslista över ert produktsortiment?

(För att underlätta kontrollen av kemikalier i varor kan företaget skapa en kemikalielista/avvecklingslista där information om kemikaliers farliga egenskaper finns samlad. Se över produktsortiment, börja med varor där risken är störst att det kan finnas farliga kemikalier)

Ja

Nej

b. Vilka krav ställer ni på huvudkontoret

Har ni kontrollerat med huvudkontoret att de varor ni har till försäljning i butiken inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen?

Ja

Nej

Har ni kontrollerat med huvudkontoret att de varor ni har till försäljning i butiken inte innehåller några ämnen på kandidatförteckningen?

Ja

Nej

Kemikaliekontroll – utvalda varor

För de två utvalda varorna:

- Har ni fått någon information från er leverantör om att varan innehåller ett ämne på kandidatförteckningen? Om ja, hur och när fick ni informationen?

Redovisning till miljöförvaltningen

Informationsskyldighet och kandidatförteckning, artikel 33 i Reach-förordningen

Er leverantör ska informera er om de varor ni köper innehåller mer än 0,1 viktprocent av något ämne på kandidatförteckningen (SVHC-ämne). Informationen bör kunna styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag. Om en kund frågar efter informationen är ni skyldiga att ge kunden ett svar inom 45 dagar. Om kunden är yrkesmässig måste ni ha informationen tillgänglig direkt vid försäljning av varan.

- Kontakta er leverantör och fråga om de två utvalda varorna innehåller något ämne på kandidatförteckningen.
- Hur skulle ni svara om en kund frågade? Utgå ifrån svaret från leverantören och beskriv hur ni skulle svara kunden –Redovisa svaret till miljöförvaltningen.

Begränsade eller förbjudna ämnen

Vissa ämnen är begränsade eller förbjudna i vissa varor. Er leverantör bör kunna informera er och ge er underlag på att relevanta begränsningar uppfylls för de varor ni köper.

Redovisningen bör styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag.

- Redovisa till miljöförvaltningen att de två utvalda varorna inte innehåller:
 - *Begränsade ämnen enligt bilaga XVII i Reach-förordningen.*
 - *Begränsade/förbjudna ämnen enligt POPs förordningen.*

Produkt 1:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Produkt 2:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Vara vald för analys _____

Anteckningar

Publikationer utgivna av Göteborgs Miljöförvaltning

Rapporter (ISSN 1401-2448):

- R 2015:1 Årsrapport 2014
R 2015:2 Metaller i vattendrag - undersökningar av biotillgängliga metaller i vattendrag i Göteborg 2014
R 2015:3 Bottenfauna - undersökningar av djurlivet i några sötvattensmiljöer i Göteborg 2014
R 2015:4 Inventering av tennorganiska föreningar och dess effekter i småbåtshamnar 2014
R 2015:5 Detaljhandelns kunskaper om kemikalier i varor- fokus vardagsrummet. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
- R 2014:1 Årsrapport 2013
R 2014:2 Inventering av alger på grunda hårbotten i Göteborgs skärgård
R 2014:3 Inventering av grunda mjukbotten i Göteborg 2013
R 2014:4 Varor i lågprissegmentet - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
R 2014:5 Budget 2014
R 2014:6 Bottenfauna i Göteborgs kommun 2013
R 2014:7 Metaller i vattendrag 2013
R 2014:8 Metaller i vallgravsfisk 2013
R 2014:9 PVC-produkter - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2014:10 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2013
R 2014:11 Pedagogiska odlingsträdgårdar. Slutrapport
R 2014:12 Kemikalier i arbets- och profilkärl - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm
R 2014:13 Jämställt bemötande
R 2014:14 Miljörapport 2013. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
R 2014:15 Kemikalier i skor och leksaker - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2016:16 Inventering av källsnabblöpare 2014
R 2014:17 Insekter i värdefulla lövträd i Göteborgs kommun
- R 2013:1 Årsrapport 2012
R 2013:2 Metaller i vattendrag 2012
R 2013:3 Bottenfauna i Göteborgs kommun 2012
R 2013:4 Metaller i vallgravsfisk 2012
R 2013:5 Sumpskogar och lövlundar i Göteborgs kommun. Inventering av ett urval av områden
R 2013:6 Insekter i ruderatmarker och kraftledningsgator i Göteborgs kommun
R 2013:7 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2012
R 2013:8 Ekologisk landskapsanalys - en pilotstudie
R 2013:9 Miljörapport 2012. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
R 2013:10 Riktvärden och riktlinjer för utsläpp av förorenat vatten till recipient och dagvatten i Göteborg
R 2013:11 Kemikalier i ytterkläder - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
R 2013:12 Skyddsvärda träd i Göteborgs kommun

Göteborgs Stad
Miljö

Malmö stad

HELSINGBORG